

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดงานท่องเที่ยว
เชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษา งานนมัสการพระธาตุพนม
Participation of the People in Organizing Cultural
Tourism: A Case Study of the Phra That Phanom
Worship Event

วรมเมธ ยอดบุญ*¹ ธนาศิลป์ เชื้อวงศ์พรหม²
Worameta Yodboon*¹ Thanasin Chuewongphrom²

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการงานท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม งานนมัสการพระธาตุพนม 2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดงาน 3) เสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดงานท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของงานนมัสการพระธาตุพนม โดยใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสังเกต และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 14 คน ด้วยวิธีการเจาะจง และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

* Corresponding author, e-mail: worameta.y@ku.th

¹ อาจารย์ ดร., คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร

¹ Lecturer, Dr., faculty of liberal arts and management sciences, Kasetsart University

² นิสิตปริญญาตรี คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร

² Undergraduate student, faculty of liberal arts and management sciences, Kasetsart University

ผลการศึกษา พบว่า คณะกรรมการวัดพระธาตุพนม ผู้นำชุมชน และประชาชน ได้มีส่วนร่วมในการจัดงานนมัสการพระธาตุพนมในด้านการตัดสินใจ การปฏิบัติ การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล ส่วนเทศบาลธาตุพนมมีส่วนร่วมในการจัดงานนมัสการพระธาตุพนมในด้านการตัดสินใจ และการปฏิบัติ สำหรับปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดงานนมัสการพระธาตุพนม ได้แก่ คณะกรรมการวัดมีอำนาจในการตัดสินใจมากกว่าผู้นำชุมชน ปัญหาในการเช่าที่จำหน่ายสินค้า การขายดอกไม้และการถ่ายรูป และการเข้าถึงการประเมินผลของประชาชน สำหรับแนวทางในการจัดงานนมัสการพระธาตุพนมในครั้งถัดไปคือ 1) คณะกรรมการวัด หน่วยงานเทศบาล ผู้นำชุมชน ควรให้ความสำคัญกับเสียงของกลุ่มอื่น โดยใช้หลักการและเหตุผลในการตัดสินใจ 2) คณะกรรมการวัดควรมีช่องทางในการจับจองพื้นที่ขายสินค้าอย่างเป็นระบบ 3) คณะกรรมการวัดควรมีการจัดพื้นที่ในการขายดอกไม้และถ่ายภาพให้ชัดเจนและเป็นระบบ 4) ควรมีแบบประเมินผลการจัดงานแบบออนไลน์เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลและนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในปีถัดไป

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม งานนมัสการพระธาตุพนม

Abstract

This study aims to 1) explore people participation in cultural tourism management of the Phra That Phanom Worship event, 2) investigate the problems and obstacles faced by the people in participating in the events, 3) propose development guidelines for the cultural tourism event of the Phra That Phanom Worship. Using qualitative research method. Data was collected through observation and in-depth interviews of 14 key informants with purposive sampling. Content analysis was conducted qualitatively for data analysis.

The results revealed that the temple committees, community leaders, and the people participated in the Phra That Phanom Worship event in decision-making, implementation, benefit-sharing, and evaluation. The Phra That Phanom municipality also participated in decision-making and implementation. Problems and obstacles regarding people participation in the Phra That Phanom Worship event include power imbalances between the temple committees and community leaders, issues with renting vendor spaces, flower sales and photography, and difficulties in accessing community feedback for evaluation. Recommendations for the Phra That Phanom Worship future events include: 1) Temple committees, sub-district municipality, community leaders should prioritize voices from diverse groups using principles and reasoning in decision-making, 2) Temple committees should establish a systematic reservation system for vendor spaces, 3) Temple committees should provide clear and systematic areas for flower sales and

photography, and 4) Implementing an online event evaluation form to facilitate people participation in evaluation and problem-solving for the next year.

Keywords: People participation Cultural tourism Phra That Phanom Worship event

บทนำ

การท่องเที่ยวมีบทบาททั้งต่อเศรษฐกิจของท้องถิ่นและเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้เพราะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้การท่องเที่ยวกลายเป็นแหล่งที่มาของเงินตราที่สำคัญของประเทศ (สำนักงานจังหวัดนครพนม, 2553) โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพราะประเทศไทยเป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมที่น่าสนใจ ไม่ว่าจะเป็นประเพณีประจำภูมิภาคต่าง ๆ อาหาร การแต่งกาย ประวัติศาสตร์ความทรงจำ แหล่งโบราณคดี และวัดวาอารามที่มีความสำคัญต่อผู้คนที่นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมยังส่งผลต่อการรักษาและสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไปอีกด้วย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2562)

ท้องถิ่นต่าง ๆ ของประเทศไทยล้วนมีเทศกาลงานประเพณีและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สามารถดึงดูดผู้คนให้ไปเยี่ยมชมได้ โดยจังหวัดนครพนมมีสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญหลายแห่ง เช่น พิพิธภัณฑสถานแห่งชาตินครพนม ลานพญาศรีสัตตนาคราช หมู่บ้านมิตรภาพไทย-เวียดนาม วัดนักบุญอันนาหนองแสง รวมถึงวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร ซึ่งพระธาตุพนมเป็นศาสนสถานอันศักดิ์สิทธิ์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ได้รับการเคารพนับถือจากทั้งประชาชนคนไทยและชาวลาว (สำนักงานจังหวัดนครพนม, 2553) กล่าวได้ว่า หากใครได้มานมัสการองค์พระธาตุ

ครบ 7 ครั้ง จะถือว่าเป็นลูกพระธาตุ และเป็นศิริมงคลแก่ชีวิต สำหรับงานนมัสการพระธาตุพนม ประจำปี 2567 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 17-25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567 โดยภายในงานมีกิจกรรมสำคัญหลัก ๆ ประกอบไปด้วย พิธีอัญเชิญพระอุปคุตขึ้นจากแม่น้ำโขง พิธีเจริญพระพุทธมนต์ ตักบาตรคู่อายุ แห่งกองบุญถวายพระธาตุ การจัดแสดงนิทรรศการมรดกโลก และการจำหน่ายสินค้าภายในงาน ซึ่งการจัดงานจะสำเร็จลุล่วงได้จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนหลายภาคส่วนทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ทั้งนี้การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรม จะก่อให้เกิดความยั่งยืนในการอนุรักษ์ สืบสาน ถ่ายทอด และดำรงรักษาไว้ซึ่งประเพณีที่ดั่งามของท้องถิ่น โดยที่ผ่านมการจัดงานนมัสการพระธาตุพนมมักประสบปัญหาการจัดสรรผลประโยชน์ การจัดคนเข้ามาบริหารงาน และการจัดกิจกรรมที่อาจไม่เหมาะสม จึงจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการที่เป็นระบบระเบียบ เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อให้การจัดงานประสบความสำเร็จตามความคาดหวังของพุทธศาสนิกชนที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดงานนมัสการพระธาตุพนม เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการจัดงานท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อเป็นกรณีศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้คนในชุมชนในการจัดงานท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตลอดจนรับทราบปัญหา และให้ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการจัดงานท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมครั้งต่อ ๆ ไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการงานท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม งานนมัสการพระธาตุนม
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดงานท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม งานนมัสการพระธาตุนม
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดงานท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของงานนมัสการพระธาตุนม

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาครั้งนี้ใช้แนวคิดการมีส่วนร่วมของโคเฮนและอัฟฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff, 1981) เป็นกรอบในการมองปรากฏการณ์ ซึ่งนักวิชาการทั้งสองท่านได้ชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่

- 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มโครงการ โดยมีการอภิปรายถึงปัญหา และความต้องการมีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การกำหนดทางเลือกว่าควรจะทำโครงการหรือกิจกรรมใดบ้าง และการตัดสินใจว่าจะทำโครงการหรือกิจกรรมใด และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจยังครอบคลุมไปถึงการตัดสินใจในระหว่างการดำเนินงานโครงการ
- 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในทรัพยากรต่าง ๆ ให้กับโครงการทั้งในด้านเงิน แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ การมีส่วนร่วมในการบริหาร และประสานงาน โครงการต่าง ๆ
- 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมประเภทนี้มีสองนัย คือ เป็นทั้งการร่วมรับประโยชน์ และร่วมรับผลสืบเนื่องในทางลบจากโครงการพัฒนา

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินโครงการทั้งอย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการท่องเที่ยว มีนักวิชาการศึกษาไว้หลายคน เช่น อภิญา สุพิชญ์ (2559) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกรณีศึกษา พระธาตุก่องข้าวน้อย ตำบลตาตอง อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร พบว่า หน่วยงานภาครัฐมีส่วนร่วมหลักในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวร่วมกับภาคเอกชนและชุมชน รวมทั้งจัดทำโครงการเพื่อของบประมาณมาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสำหรับภาคเอกชนและผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการประสานงานคัดเลือกบุคคลเข้าร่วมปฏิบัติงานโครงการ รวมถึงลงมติในที่ประชุมเพื่อร่วมตัดสินใจและประเมินผลโครงการส่วนรุ่งทิวา อินญา และนันทวรรณ นวลักษณ์ (2562) ศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาจังหวัดนครพนม พบว่า ประชาชนและผู้ประกอบการมีส่วนร่วมโดย ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านปรากฏว่าทั้งประชาชนและผู้ประกอบการมีส่วนร่วมในด้านรับผลประโยชน์มากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการปฏิบัติ และน้อยสุดคือด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สำหรับเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐและผู้นำชุมชนจะมีส่วนร่วมทั้งในด้านการวางแผนและตัดสินใจ เช่น การเข้าร่วมเพื่อวางแผนการดำเนินการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวกับชุมชน และมีส่วนร่วมในด้านการดำเนินงานและการปฏิบัติ เช่น การแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว การฟ้อนรำ การเล่นดนตรี เป็นต้น และงานของปองทิพย์ นาคินทร์ (2556) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาตลาดเก่าอ่างศิลาเทศบาลเมืองอ่างศิลา จังหวัดชลบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดเก่าอ่างศิลาในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอยู่ในระดับมาก สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่

ยังไม่เพียงพอ เช่น ปริมาณถังขยะ ห้องน้ำสาธารณะ และที่จอดรถ เป็นต้น ด้านการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐ จะมีส่วนร่วมทั้งในด้านการตัดสินใจ การดำเนินการ การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล โดยการตัดสินใจในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเริ่มจากความต้องการของประชาชน นโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ต้องได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนและภาครัฐในพื้นที่ โดยภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน โดยเฉพาะการสร้างรายได้จากการขายสินค้า และชุมชนยังได้ประโยชน์จากการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกหลายอย่าง สุดท้ายต้องมีการติดตามและประเมินผลซึ่งต้องทำทุกกิจกรรมหรือโครงการ เพื่อนำผลไปพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานครั้งต่อไป

วิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการงานท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม งานนมัสการพระธาตุพนม ศึกษาปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดงานท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม งานนมัสการพระธาตุพนม และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดงานท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของงานนมัสการพระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม โดยใช้การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ การสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดยแบ่งวิธีการดำเนินการวิจัยออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ข้อมูลทางด้านเอกสาร (documentary research) ได้ศึกษาค้นคว้าจากเว็บไซต์ต่าง ๆ ค้นหาข้อมูลทางส่วนราชการวารสาร และจากตำราต่าง ๆ รวมไปถึงแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการมีส่วนร่วมของประชาชน

2. การลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (field work research) ณ วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

3.2 สามเส้าด้านผู้วิจัย กล่าวคือ ผู้วิจัยทั้งสองคนได้สลับสับเปลี่ยนกันสัมภาษณ์และสังเกตปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นภายในงานนมัสการพระธาตุพนม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เพียงพอและน่าเชื่อถือสำหรับทำความเข้าใจการมีส่วนร่วมของผู้คนกลุ่มต่าง ๆ

4. วิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดงานนมัสการพระธาตุพนม ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดงานพระธาตุพนม และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดงานนมัสการพระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ โดยนำบทสัมภาษณ์มาจัดประเด็นหมวดหมู่ตามกรอบแนวคิดการมีส่วนร่วมทั้ง 4 ด้าน พร้อมทั้งจัดกลุ่มประเด็นปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อนำไปสู่การให้ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดงานในครั้งถัดไป

5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะ ทั้งข้อเสนอแนะทั่วไป และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

ผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดงานท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมงานนมัสการพระธาตุพนม

1.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ วัดพระธาตุพนมฯ ได้มีการประสานงาน และขอความร่วมมือในการจัดงานนมัสการพระธาตุพนมจากผู้นำชุมชน เทศบาลตำบลธาตุพนมและคณะกรรมการวัดจึงได้มีการจัดประชุมประเด็นสำคัญร่วมกัน คือ การจัดงานนมัสการพระธาตุพนม และการนำเสนอแนวทางการดำเนินงานตามภารกิจที่แต่ละฝ่ายได้รับมอบหมาย คณะกรรมการวัดมีการประชุมร่วมกันกับหน่วยงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม เทศบาลตำบลธาตุพนม และผู้นำ

ชุมชน โดยการจัดประชุมจะเป็นการจัดประชุมภายใน และจัดประชุมร่วมกัน เป็นประจำอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ดังการให้สัมภาษณ์ของผู้นำชุมชนท่านหนึ่ง ดังนี้

“ผมก็เป็นผู้นำชุมชนหมู่ 14 ผมก็ได้เข้าไปร่วมประชุมทุกครั้งที่มีการประชุมผม ได้เข้าไปมีการตัดสินใจ ก็จะมีโอกาสโหวตในการตัดสินใจทุกครั้งที่มีการประชุม ผู้นำชุมชนแต่ละชุมชนก็เช่นกันครับจะได้ออกเสียงโหวตเหมือนกันทุกคน” (บุญนาค เกสรสวย, 12 กุมภาพันธ์ 2567)

1.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ผู้นำชุมชน เทศบาลตำบลธาตุพนมและ คณะกรรมการวัด ได้เข้ามามีส่วนในการปฏิบัติ ซึ่งจะมีคณะกรรมการของวัดทำหน้าที่ ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องดำเนินการขึ้นภายในวัด สามารถแบ่งกลุ่มการปฏิบัติออกตามหน้าที่ การดูแล และตามความสามารถ ที่เหมาะสมของแต่ละฝ่าย เพื่อให้บริการแก่ผู้ที่เข้าท่องเที่ยวในงานนมัสการพระธาตุพนมฯ จำแนกกลุ่มได้ตามประเภทการให้บริการและการดูแลทั้งหมด 3 กลุ่มงาน ได้แก่ (1) กลุ่มงานด้านการบริการ (2) กลุ่มงานด้านสถานที่ (3) กลุ่มดูแลความปลอดภัย ดังบทสัมภาษณ์ของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

“ทางกองการศึกษามีการจัดสถานที่พิธีแห่พระอุทิศในช่วงเช้า และจัดเวที พิธีเปิดงานนมัสการพระธาตุพนมพร้อมทั้งต้อนรับแขกพิธีเปิดงาน นายกรัฐมนตรี เศรษฐา ทวีสิน และมีการจัดปฏิคมเพื่อต้อนรับแขกท่านอื่น ๆ” (เปี้ยเขียน ดอกจาน, 23 กุมภาพันธ์ 2567)

1.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การรับผลประโยชน์ของ ผู้นำชุมชนและประชาชน คือ การเสียสละเวลาของตัวเองในการเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดงานนมัสการพระธาตุพนม และได้รับค่าตอบแทนที่เป็นทั้งรูปธรรมและ นามธรรม ซึ่งค่าตอบแทนที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ ค่าตอบแทนที่เป็นเงิน เบี้ยเลี้ยงต่าง ๆ และรายได้จากการค้าขาย ส่วนค่าตอบแทนที่เป็นนามธรรมได้แก่ ความภาคภูมิใจ และ ความรู้สึกได้บุญได้กุศล เป็นพลังงานด้านบวกให้แก่ตัวบุคคลและเป็นรางวัลที่น่ายกย่อง

จากความสำเร็จในการปฏิบัติงานนมัสการพระธาตุพนมฯ ดังปรากฏในการให้สัมภาษณ์ของผู้นำชุมชนท่านหนึ่ง ดังนี้

“ชุมชนไม่ได้รับผลประโยชน์ การร่ำส่วนมากเราไปทำด้วยความเต็มใจถ้าจ้างก็จะได้วันละ 200 บาท ค่าข้าว ค่าน้ำ ถ้าเราไปทำงานทางวัดก็จะจ่ายให้พนักงานขายดอกไม้รูปเทียนทางวัดจะจ่ายให้ อย่างผมก็จะได้ 200 ต่อหัว และก็ตามวันที่ได้รับผิดชอบผลัดเปลี่ยนกับผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านอื่น ๆ” (บุญนาค เกสรสวย, 12 กุมภาพันธ์ 2567)

1.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ผู้นำชุมชน และคณะกรรมการวัดใช้วิธีประเมินผลโดยการลงพื้นที่สอบถามประชาชนหลังเสร็จสิ้นการจัดงาน และผู้นำชุมชนได้นำปัญหาที่ได้จากประชาชนมานำเสนอในที่ประชุม เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาในการจัดงานครั้งถัดไป ซึ่งทำให้งานครั้งถัดไปมีความน่าสนใจและดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีการประเมินผลผ่านช่องทางออนไลน์จากภาคประชาสังคมผ่านทางเพจชุมชนคนนครพนม ดังปรากฏในการให้สัมภาษณ์ของคณะกรรมการวัดท่านหนึ่ง ดังนี้

“คณะกรรมการวัดจะเข้าไปสอบถามประชาชนหรือได้รับแจ้งปัญหาเข้ามาเพื่อมาหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน และประเมินผลออกมาแต่ละปี” (จำปูน กระดุมทอง, 24 กุมภาพันธ์ 2567)

2. ปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดงานท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม งานนมัสการพระธาตุพนม

2.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในด้านการตัดสินใจ คณะกรรมการวัดมีอำนาจในการตัดสินใจมากกว่าผู้นำชุมชนจึงทำให้ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนไม่นำหนักมากพอ และไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติ

2.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ประชาชนมีปัญหาในเรื่องการจับจองพื้นที่จำหน่ายสินค้าที่ไม่เป็นระบบ จึงเกิดปัญหาการจองพื้นที่ล่าช้า ทำให้นายทุน

เข้ามาแทรกแซงโก่งราคา ส่งผลให้ประชาชนไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจำหน่ายสินค้าได้เนื่องจากกำลังทรัพย์ไม่เพียงพอต่อการเช่าช่วงพื้นที่

2.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีกลุ่มคนมาฉวยโอกาสจำหน่ายดอกไม้ธูปเทียน และรับจ้างถ่ายภาพให้กับนักท่องเที่ยวเนื่องจากทางวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้จัดระเบียบอย่างจริงจัง ทำให้ประชาชนได้รับความรำคาญและวัดได้รับเงินบริจาคจากการบูชาดอกไม้ธูปเทียนน้อยลง

2.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ประชาชนยังเข้าไม่ถึงการประเมินผล เพราะทางคณะกรรมการวัดใช้การประเมินผลโดยการลงพื้นที่สุ่มถามประชาชนบางส่วน ดังนั้นการสอบถามของคณะกรรมการวัดจึงไม่สามารถสอบถามประชาชนทุกคนได้

3. แนวทางและข้อเสนอแนะในการจัดงานท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมครั้งต่อไป

3.1 การตัดสินใจในการเข้าประชุมทุกครั้งควรให้คณะกรรมการวัด หน่วยงานเทศบาล ผู้นำชุมชน และประชาชน ได้มีการตัดสินใจร่วมกัน นอกจากการลงคะแนนเสียงตามระบอบประชาธิปไตยแล้วควรให้ความสำคัญกับเสียงของกลุ่มอื่น โดยใช้หลักการและเหตุผลในการตัดสินใจ

3.2 คณะกรรมการวัดควรมีช่องทางในการจับจองพื้นที่จำหน่ายสินค้าอย่างเป็นระบบ เพื่อเพิ่มโอกาสให้กับประชาชนที่อยากเข้ามาค้าขายสินค้าภายในงาน และควรกำหนดราคาที่เหมาะสมกับประชาชนที่ต้องการเข้ามาจำหน่ายสินค้า

3.3 คณะกรรมการวัดควรจัดพื้นที่สำหรับขายดอกไม้และถ่ายภาพให้ชัดเจนและเป็นระบบ เพื่อป้องกันกลุ่มคนที่จะมาฉวยโอกาสและสร้างความรำคาญให้กับนักท่องเที่ยว

3.4 วัดพระธาตุนพมาฯ ควรมีแบบประเมินผลการจัดงานฯ ผ่านช่องทางออนไลน์ให้กับประชาชนที่มาร่วมงาน เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลมากขึ้นและนำไปสู่การแก้ไขปัญหในปีถัด ๆ ไป

อภิปรายผล

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดงานท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา งานนมัสการพระธาตุนม แบ่งออกได้เป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จะเห็นได้จากการที่คณะกรรมการวัด ผู้นำชุมชน เทศบาลตำบลธาตุนม และหน่วยงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เรื่องการจัดงานนมัสการพระธาตุนม แต่อำนาจการตัดสินใจส่วนใหญ่ยังอยู่กับ คณะกรรมการวัด 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ เป็นการปฏิบัติงานที่ทางคณะกรรมการวัด ผู้นำชุมชน และเทศบาลตำบลธาตุนม ได้แบ่งหน้าที่ตามความสามารถและเหมาะสมของแต่ละฝ่าย เพื่อให้งานบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการวัดพระธาตุนมฯ ได้รับผลประโยชน์ ที่หมายถึงเงินค่าตอบแทนและความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการปฏิบัติหน้าที่ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ผู้นำชุมชน และคณะกรรมการวัด ใช้วิธีประเมินผล โดยการลงพื้นที่สอบถามประชาชนหลังเสร็จสิ้นการจัดงาน และผู้นำชุมชนได้นำ ปัญหาที่ได้จากประชาชนมาเสนอในที่ประชุม เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาในการจัดงาน ครั้งถัดไป แต่ประชาชนหลายคนก็เข้าไม่ถึงรูปแบบการประเมินที่เจ้าหน้าที่ ผู้รับผิดชอบจัดทำขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิญญา สุพิชญ์ (2559) ซึ่งพบว่า กลุ่มคนที่มีบทบาทนำในการริเริ่มและจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวคือ หน่วยงานภาครัฐ ในขณะที่เดียวกันก็ต้องได้รับความร่วมมือจากภาคเอกชนและชุมชน การพัฒนาถึงจะประสบความสำเร็จ รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งทิวา อินภูวา และนันทวรรณ นวลักษณ์ (2562) ที่พบว่าประชาชนและผู้ประกอบการมีส่วนร่วมทั้งใน ด้านการตัดสินใจ การปฏิบัติ การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล โดยมีส่วนร่วม ในด้านรับผลประโยชน์มากที่สุด รองลงมาคือด้านการปฏิบัติ และน้อยสุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และสอดคล้องกับงานวิจัยของปองทิพย์ นาคินทร์ (2556) ซึ่งพบว่า การมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐ จะมีส่วนร่วมทั้งในด้านการตัดสินใจ

การดำเนินการ การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล โดยการตัดสินใจในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเริ่มจากความต้องการของประชาชน นโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เมื่อถึงเวลาปฏิบัติต้องได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนและภาครัฐในพื้นที่ โดยภาครัฐจะสนับสนุนงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน โดยเฉพาะการสร้างรายได้จากการจำหน่ายสินค้า สุดท้ายต้องมีการติดตามและประเมินผล เพื่อนำผลไปพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานครั้งต่อไป

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การจัดงานนมัสการพระธาตุพนม ได้ยึดเอาศาสนาและวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมที่ถูกสร้างขึ้นและอนุรักษ์ให้คงอยู่ รวมถึงกิจกรรมที่สร้างแรงจูงใจเพื่อตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานของประชาชน เช่น การทำบุญ ดอกไม้ วัตถุมงคล ทำบุญเสียค่าหัว กองบุญ และการเปิดรับบริจาค ให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาในงานเป็นการพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยว สร้างรายได้ให้กับทางวัดและประชาชน แต่ปัญหาที่พบภายในงานจะเป็นเรื่องของความสะอาด เช่น ห้องน้ำที่ส่งกลิ่นไม่พึงประสงค์เมื่อมีนักท่องเที่ยวมาใช้บริการห้องน้ำสุขาเป็นจำนวนมาก และการจัดการขยะที่มีการเก็บ 1 ครั้ง/วัน ซึ่งไม่เพียงพอต่อนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวงานนมัสการงานพระธาตุพนมจึงก่อให้เกิดปัญหาขยะล้นงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปองทิพย์ นาคินทร์ (2556) ที่พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนคือ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ยังไม่เพียงพอ ได้แก่ ปริมาณถังขยะ ห้องน้ำสาธารณะ และที่จอดรถ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การจัดงานนมัสการพระธาตุพนม เพื่อให้พุทธศาสนิกชนและนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติได้เดินทางมาแสวงบุญเพื่อความเป็นสิริมงคลในชีวิต รวมทั้งเพื่อเป็นการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น และส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดนครพนมให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายยิ่งขึ้น โดยอาศัยการมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชน ทั้งในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 วัดพระธาตุพนม เทศบาลธาตุพนม และอำเภอธาตุพนม ควรมีนโยบายส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดงานทุกขั้นตอนเพื่อความโปร่งใสในการทำงาน

1.2 เทศบาลธาตุพนม ควรมีการประสานงานกับหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อพัฒนาแผนการจัดการจราจร เนื่องจากช่วงเทศกาลมีการจราจรติดขัดเป็นจำนวนมาก

1.3 เทศบาลธาตุพนม ควรเพิ่มจำนวนถังขยะ และความถี่ในการเก็บขยะภายในงานนมัสการพระธาตุพนม เพื่อลดการสะสมของปริมาณขยะ

1.4 คณะกรรมการวัดพระธาตุพนมควรติดต่อประสานงานขอความร่วมมือกับทางสถานีตำรวจในพื้นที่ให้มาอำนวยความสะดวกในด้านการจราจร เนื่องจากมีผู้คนจำนวนมากมาเที่ยวงานและมีคนบางกลุ่มไม่ปฏิบัติตามกฎจราจร

1.5 คณะกรรมการวัดพระธาตุพนมควรติดป้ายบอกทางที่มองเห็นได้ชัดเจนเพื่อความสะดวกในการเที่ยวชมภายในงาน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

2.1 การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการวิจัยในเชิงปริมาณเพื่อให้สามารถวิเคราะห์ตัวแปรอื่น ๆ ที่อาจมีความเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2.2 ควรเพิ่มจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อประกอบสร้างข้อมูลและความรู้ที่ครบถ้วนรอบด้าน เช่น เพิ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นพระสงฆ์สภาวัฒนธรรมจังหวัด เป็นต้น

อรุณี อ่อนสวัสดิ์. (2551). **ระเบียบวิธีวิจัย** (พิมพ์ครั้งที่ 3). ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

Cohen, J.M. & Uphoff, N.T. (1981). **Rural Development Participation: Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation.** Rural Development Committee Center for International Studies, Cornell University.